

ויאמר אלדים אל בלעם לא תלך עמהם וכו', ובפסוק כ' כתיב ויבא אלדים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרוא לך באו האנשים קום לך אתם וכו' ואח"כ כתיב וילך עם שרי מואב ויחר אף אלדים כי הולך הוא וכו', וקשה כיון שאמר לו בתחלה לא תלך עמהם איך נתן לו אח"כ רשות לילך אתם ועוד קשה כיון שהרשהו לילך א"כ אמאי חרה לו אלדים הלא אמר לו שילך אתם, וי"ל כי יש חילוק בין תיבת עם או עמו ובין תיבת את או אתו, כי תיבת "עם" יורה השינוי בדבר ההוא ופעולת שניהם הוא על כוונה אחת ותיבות "את" או "אתו" יורה שהגם שהם עושים זה הדבר ביחד, אך לא על כוונה אחת ולבם אינם שוה, ולכן בתחלה אמר לו השי"ת לא תלך "עמהם" כי כוונתם ה' יה שילך ויקלל את העם לכן הזהירו שלא ילך בכוונה זו לקללם, לא תאור את העם, ואח"כ כשהתאמץ לילך אז נתן לו השי"ת רשות לילך "אתם" שלא יהיה לך דומה ללבם, ובאם בלעם היה עושה כך לא היה חרה עליו כלל, אך בלעם לא עשה כן רק וילך "עם" שרי מואב עם דייקא כמו שפירש"י ז"ל לבו כלבם שוה כי חשב לקלל, לכן ויחר אף אלדים **כי עבר על צויו**, והנה אח"כ א"ל המלאך קום לך "עם" האנשים והוא כמו שפירש"י ז"ל **בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו**, כי חלקך עמהם וסופך ליאבד מן העולם מדה כנגד מדה, כמו שהוא רצה להיות בשיווי עמהם כן יהיה העונש בשיווי עמהם:

9 / רמב"ם במדבר *פרשת בלק (פרק כב פסוק כ)

והנכון בעיני בענין הזה, כי מתחלה מנעו השם שלא יקלל את העם כי ברוך הוא, ולמה ילך עמהם אחרי שלא יקללם והם לא יחפצו בו לדבר אחר, על כן אמר לא תלך עמהם שלא תאור את העם כי ברוך הוא, **ובידוע כי בלעם הודיע את דברי האלקים**. ובלק שלח אליו פעם שנית כי לא האמין, והוסיף לו כבוד בשרים רבים ונכבדים מן הראשונים ונדר להרבות שכרו וכבודו. ובלעם ענה אותם, שאין הדבר תלוי בממון ולא ברצונו, רק הכל ביד השם וישאל ממנו עוד מה יצוה אותו, **ועשה זה כהוגן**, כי מה ידע הוא בדעת עליון ועצת ה' לעולם טובה והוא יורה חטאים בדרך.... והנה השם אמר לו, כבר הודעתך כי העם ברוך הוא ולא תוכל לקללם, ועתה חזרו לפניך, ואם לקרוא לך בלבד באו כלומר שיתרצו בלכתך עמהם על מנת שלא תקלל את העם כאשר הודעתך מתחלה קום לך אתם, ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה, שאפילו אם אצוה אותך לברך שתברכם ולא תירא מבלק, וזה טעם "אם לקרא". וכן היה החפץ לשם הנכבד **מתחלה שילך עמהם, אחרי הודיעו אותם שלא יקללם ושיתנהג בעינים כאשר יצוה, כי הרצון לפניו יתברך שיברך את ישראל מפי נביא לגוים: והנה היה על בלעם להגיד כן לשרי בלק ולאמר, הנה הרשה השם אותי להיות קרוא לכם בלבד, אבל על מנת שלא לקלל את העם ועל מנת שאם יצוה אותי לברך שאברכם, ואם לא יתרצו בכך יהיו מניחים אותי....** והנה בלעם מרוב חפצו ללכת לא הודיעם זה ולא אמר להם כלום, ויקם בבקר ויחבוש את אתונו וילך עמהם כרצוה להשלים חפצם, על כן חרה אף ה' כי הולך הוא שאלו הודיעם לא היה הולך.

10 / במדבר *פרשת בלק (פרק כב פסוק לה)

ויאמר מלאך ה' אל בלעם לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אָדָּבַר אֵלֶיךָ אַתָּה תְדַבֵּר וְיִלֶּךְ בְּלַעַם עִם שָׂרֵי בְּלַק: רמב"ם (לה) לך עם האנשים ואפס וגו' - יתכן שיאמר לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אותו תדבר **ותודיע אותם זה**

21 / במדבר *פרשת בלק (פרק כב פסוק לו)

(לו) וישמע בלק כי בא בלעם ויצא לקראתו אל עיר מואב אשר על גבול ארץ אשר בקצה הגבול: (לז) ויאמר בלק אל בלעם הלא שלחתי שליחתי אליך לקרא לך למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כַּבְּדֶךָ: אור החיים (לו) ויצא לקראתו אל עיר מואב. צריך לדעת למה הוצרך לפרט המקום שיצא לקראתו. ונראה כי בא הכתוב לספר פחיתות בלעם בעיני בלק, שהגם ששמע בביאתו לא יצא להקביל פניו כדרך הקבלת פני הגדולים שיוצאים חוץ למחוז אלא דוקא בתוך העיר, והוא אומר ויצא לקראתו אל עיר מואב אשר על גבול וגו',

בס"ד

פרשת בלק – לשים את הדברים על השולחן....

בלעם - אחד בפה ואחד בלב

12 / במדבר *פרשת בלק (פרק כב פסוק ז . יא)

(ז) וילכו זקני מואב וזקני מדן וקסמים בְּדָם וַיָּבֹאוּ אֶל בְּלַעַם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דְּבַרֵי בְּלַק: (ח) ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבת אתכם דבר פאָשֶׁר וְדַבֵּר ה' אֵלַי וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי מוֹאָב עִם בְּלַעַם: (ט) וַיָּבֹאוּ אֲלֵקִים אֶל בְּלַעַם וַיֹּאמְרוּ מִי הָאֱנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ: (י) וַיֹּאמֶר בְּלַעַם אֶל הָאֲלֵקִים בְּלַק בֶּן צֹפֵר מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח אֵלַי: (יא) הֲנֵה הָעַם הַיֵּצֵא מִמִּצְרָיִם וַיִּכַּס אֶת עֵין הָאָרֶץ עִתָּה לָכֶּה קִבְּהָ לִי אֹתוֹ אוֹלֵי אוֹכְלֵי הַלֶּחֶם בּוֹ וַיִּגְרַשְׁתִּי: רש"י

(ח) כאשר ידבר ה' אלי - אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם אלך עמכם, **שמא אין כבודו לתתי להלוך אלא עם שרים גדולים מכם**. (ט) מי האנשים האלה עמך - להטעותו עמך. אמר פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שוה עליו, **אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין**:

13 / במדבר *פרשת בלק (פרק כב פסוק יב)

(יב) ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא: רש"י

(יב) לא תלך עמהם - אמר לו אם כן אקללם במקומי. אמר לו לא תאור את העם. אמר לו אם כן אברכם. אמר לו אינם צריכין לברכתך, כי ברוך הוא. משל אומרים לצרעה לא מדובשיך ולא מעוקציך:

14 / במדבר *פרשת בלק (פרק כב פסוק יג . יו)

(יג) ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם פי מאן ה' לתתי להלך עמכם: (יד) ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו: (טו) ויסף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה: רש"י

(יג) להלך עמכם - אלא עם שרים גדולים מכם. למדנו שרוחו גבוהה ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות, לפיכך ויוסף עוד בלק:

15 / רמב"ם במדבר *פרשת בלק (פרק כב פסוק יג)

לתתי להלך עמכם - אלא עם שרים גדולים... לשון רש"י. ואינו נכון, כי כל כבודו שיתפאר ויתגדל בדבר השם. ועוד, שהוא לא היה חושב שיתן לו רשות ללכת עם שרים אחרים נכבדים. **אבל טעמו, שאין השם חפץ שילך כלל. והנה בלק חשד אותו כי להרבות שכרו אמר כן, ולכך אמר לו למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כבד**

16 / במדבר *פרשת בלק (פרק כב פסוק טו - יח)

(טו) ויסף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה: (טז) ויבאו אל בלעם ויאמרו לו פה אמר בלק בן צפור אל נא תמנע מהלך אלי: (יז) פי כבד אַכְבְּדְךָ מֵאֵד וְכָל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וְלָכֶּה נָא קִבְּהָ לִי אֶת הָעַם הַזֶּה: (יח) ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלקי לעשות קטנה או גדולה: רש"י

(יח) **מלא ביתו כסף וזהב** - למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים. אמר, ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי צריך לשכור חיילות רבות, ספק נוצח אינו נוצח, ואני ודאי נוצח:

17 / במדבר *פרשת בלק (פרק כב פסוק יט . כא)

(יט) ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה ואדעה מה יסף ה' דבר עמי: (כ) ויבאו אלקים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את הדבר אשר אָדָּבַר אֵלֶיךָ אַתָּה תַעֲשֶׂה: (כא) ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו וילך עם שרי מואב: (כב) ויחר אף אלקים כי הולך הוא ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רכב על אתנו וישני נערו עמו:



27 / בראשית רבה ייילנאן *פרשת וירא (פרשה נד סימן ג)
א"ר יוסי בר חנינא התנכחת מביאה לידי אהבה, שנאמר (משלי ט)
הוכח לחכם ויאהבך, היא דעתיה דרבי יוסי בר חנינא דאמר כל אהבה
שאין עמה תוכחה אינה אהבה, אמר ריש לקיש תוכחה מביאה לידי
שלום

28 / בראשית *פרשת וישב (פרק לו פסוק ד)
וַיֵּרָאוּ אֶחָיו כִּי אִתּוֹ אֶהָב אֲבִיהֶם מִכָּל אֶחָיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָקְלוּ דְבָרוֹ
לְשֵׁלֹם:
רש"י
(ד) ולא יכלו דברו לשלום - מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו
אחת בפה ואחת בלב:

29 / משלי פרק י פסוק יב
(יב) שְׁנֵאָה תְעוֹרֵר מְדֻנִים וְעַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֶהָבָה:
מצודת דוד
(יב) שנאה - השנאה שיש לאדם על מי היא מעוררת מדנים לעשות
מריבה ולהקפיד על דבר קל אבל אהבת אדם לחבירו תכסה על כל
דבר פשע לבל יקפיד אף על דבר קשה:

לא לוותר על הטקט....
30 / בראשית *פרשת וישב (פרק לו פסוק ד ה)
(ד) וַיֵּרָאוּ אֶחָיו כִּי אִתּוֹ אֶהָב אֲבִיהֶם מִכָּל אֶחָיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָקְלוּ
דְבָרוֹ לְשֵׁלֹם: (ה) וַיִּחְלֹם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגֵּד לְאֶחָיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנֵא אֹתוֹ:
ספורנו
(ה) ויגד לאחיו. גם זה עשה מחסרון העצה כנער:

31 / העמק דבר בראשית *פרשת וישב (פרק לו פסוק ה)
(ה) ויגד לאחיו ויוסיפו עוד. עוד לא הגיע המקרא לספור החלום
ופתרונו, אלא על הגדת החלום שלו הוסיפו שנאה, יהיה איזה חלום
שיהיה, באשר ידוע שאין להגיד חלום אלא לאוהב כדאי' פ' הרואה
ובזוה"ק פרשת מקץ [קפ"ג א'], והוא בא להגיד להם חלומם ומראה
בזה שחושב אותם לאוהביו, וזה אינו בעיניהם אלא צביעות וחנופה
שאינו מתקבל על דעת נקיה

32 / משלי פרק ט פסוק ח
(ח) אֵל תֹּכַח לֹץ פֶּן יִשְׁנָאָךָ הֹכַח לְחָסֵךְ וַיֶּאֱהָבָךָ:
מצודת דוד
(ח) פן ישנאך - כי הוא חכם בעיניו ודרכו ישרה לפניו: ויאהבך - כי
הוא חפץ בתקון מדותיו ולומד מכל אדם:

33 / תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יז עמוד א
כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה. אמרו להן
ב"ש לב"ה: הרי שהיתה חוגרת או סומא, אומרי' לה, כלה נאה
וחסודה? והתורה אמרה: מדבר שקר תרחק! אמרו להם ב"ה לב"ש:
לדבריהם, מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו?
היו אומרי: ישבחנו בעיניו, מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתנו של
אדם מעורבת עם הבריות. כי אתא רב דימי אמר, הכי משרו קמי
כלתא במערבא: לא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן.

34 / נתיבות עולם נתיב האמת פרק א
פ"י כי אין נקרא זה דבר שקר, אף על גב שהכלה בעצמה אינה נאה
וחסודה מכל מקום כלפי הבעל שבחר בה היא חסודה בעיניו, ואנו אין
באין לשבח אותה מצד עצמה רק מצד שנמצא דבר בכלה זאת שהיא
חסודה שהרי החתן נשאה והיא מצאה חן בעיניו. וזה שאמר מי שלקח
מקח מן השוק ישבחנו או יגננו בעיניה כלו' שאין ראוי שייגננו אחר
שלקח המקח הרי ה' נאה בעיניו, וכן גבי כלה אין אנו רוצים לשבח
הכלה מצד עצמה רק כאשר הוא מצד החתן אף על גב שהאמת היא
שהכלה אינה נאה מכל מקום מצד החתן היא נאה. אבל במערבא היו
אומרים לא כחל ולא שרק ויעלת חן, **דבר זה יותר ראוי לאומרו** שהרי
באמת היא מעלת חן בעיני החתן ואין כאן מדבר שקר תרחק כי החן
הוא אצל החתן שנשאה

ואומרו בקצה הגבול אולי שנתכוון גם כן לומר שאפילו יציאה זו
מועטת לא היתה לכבודו אלא לסיבה, כאומרם ז"ל (במד"ר פ"כ) וזה
לשונם מה ראה בלק לקדמו לגבולין אמר לו גבולין הללו נקבעו מימי
נח שלא תכנס אומה לגבול חברתה והיה מראה לו איך פרצו ועברו
גבולות סיחון ועוג עד כאן, וזולת טעם זה לא היה יוצא ממקומו:

22 / במדבר *פרשת בלק (פרק כג פסוק יא יב)
(יא) וַיֹּאמֶר בְּלָק אֶל בָּלְעָם מַה עֲשִׂיתָ לִּי לְקַבֵּל אִיבֵי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בִּרְכָתְךָ
בְּרַךְ: (יב) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶת אֲשֶׁר יִשִּׁים ה' בְּפִי אֲשֶׁמֶר לְדַבֵּר:
אור החיים

(יא) נתרעם בלק על הברכה, לפי שהגם שאמר לו בלעם היכול אוכל
דבר וגו' הבין שהכונה היא לענין שאם לא יסכים ה' עליו לקלל לא
יקלל אבל הברכה שב ואל תעשה היא ולא יברך, והגם שאמר לו גם
כן הדבר אשר ישים אלקים בפי אותו אדבר, חשב שהוא בענין הקללה
שאם ה' ישים בפיו לקלל עשה יעשה ככל אות נפשו, אבל אם ישים
בפיו ברכה ימנע עצמו ולא יברך כי אינו מהמוסר שיעשה היזק למי
ששלח אחריו לברך אויביו שאין זה אלא מקלל את בלק, והוא מה
שדקדק בתיבת לי שאמר מה עשית לי שברכת ישראל קללה היא לו:

23 / במדבר *פרשת בלק (פרק כד פסוק י יג)
(י) וַיַּחַר אֵף בְּלָק אֶל בָּלְעָם וַיֹּסִיף אֶת כְּפָיו וַיֹּאמֶר בְּלָק אֶל בָּלְעָם לְקַבֵּל
אִיבֵי קְרֵאתֶיךָ וְהִנֵּה בִּרְכָתְךָ בְּרַךְ זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים: (יא) וְעַתָּה בִּרְחֹךְ לָךְ
אֶל מִקוֹמְךָ אֲמַרְתִּי כַּבֵּד אֶכְבְּדֶךָ וְהִנֵּה מִנְעֶךָ ה' מִכְּבוֹד: (יב) וַיֹּאמֶר
בָּלְעָם אֶל בְּלָק הֲלֹא גַם אֶל מִלְאֲכֵיךָ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבְרַתִּי לֵאמֹר:
(יג) אִם יִתֵּן לִי בְלָק מֵלֵא בִיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לְעַבֵּר אֶת פִּי ה'
לְעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבִי אֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אִתּוֹ אֲדַבֵּר:
רמב"ח

(יב) הלא גם אל מלאכך - **יתנצל בלעם עתה**, במה שאמר למלאכיו
בשובם אליו טרם שידע מה יוסף ה' דבר עמו. אבל אחרי כן הראה
שיבא ויקלל, עד שהתרה בו המלאך בדרך, כאשר פירשתי (לעיל כב
:כ):

24 / במדבר *פרשת בלק (פרק כד פסוק יד)
(יד) וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכֹה אֵינִי עֹשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ
בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים:
רש"י

(יד) איעצך - עצה להכשילם, לפי שידעתי אשר יעשה העם הזה
לעמך יהיה באחרית הימים, אבל עתה בקרוב בחיך לא תירא מהם.
זו היא העצה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו', וכאן סתם
משה את העצה, לפי שבלחש אמרה בלעם לבלק ולא נודעה העצה
עד שפרשה משה בשעת הצורך:

25 / תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קו עמוד א
ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו' ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב.
בלעם מאי בעי התם? אמר רבי יוחנן: שהלך ליטול שכר עשרים
וארבעה אלף [שהפיל מישראל] (שהרגו בעצתו, הלך ליטול מבלק ומזקני
מדין). אמר ר' זוטרא בר טוביה אמר רב: היינו דאמרי אינשי: גמלא
אזלא למיבעי קרני, אודני דהוו ליה גזיזן מיניה (הגמל הלך לבקש לו
קרניים. לא רק שלא קיבל את מבוקשו, אלא אף את האזניים שהיו לו - חתכו ממנו)

חברות 'שקופה' מולידה אהבה

26 / ויקרא *פרשת קדושים (פרק יט פסוק יז יח)
(יז) לֹא תִשָּׂא אֶת אַחִיךָ בְּלִבְבְּךָ הֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא
עָלֶיךָ חֲטָא: (יח) לֹא תִקַּח וְלֹא תִטַּח אֶת בְּנֵי עַמְּךָ וְאֶהְרַת לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
אָנִי ה':
רמב"ח

ויאמר הכתוב, אל תשנא את אחיך בלבבך בעשותו לך שלא כרצונך,
אבל תוכיחנו מדוע ככה עשית עמדי, ולא תשא עליו חטא **לכסות**
שנאתו בלבבך ולא תגיד לו, כי בהוכיחך אותו יתנצל לך, או ישוב
ויתודה על חטאו ותכפר לו. ואחרי כן יזהיר שלא תנקום ממנו ולא
תטור בלבבך מה שעשה לך, כי יתכן שלא ישנא אותו אבל יזכור
החטא בלבו, ולפיכך יזהירונו שימחה פשע אחיו וחסאתו מלבו. ואחרי
כן יצוה שיאהב לו כמוהו:



35 / וקיפדיה

טאקט הוא צורה של דיפלומטיה בין-אישית: היכולת להשפיע או להעביר מסר טעון מבלי לפגוע, וזאת באמצעות התחשבות, חמלה, נדיבות והיגיון, ולעומתו, חוסר-טאקט הוא התנהגות פוגענית, מעליבה וחסרת התחשבות מבלי שהאדם מודע לכך.

36 / תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מב עמוד א

א"ר ירמיה בר אבא, ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה: כת ליצים, וכת חניפים, וכת שקרים, וכת מספרי לשון הרע.

37 / תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מב עמוד א

וא"ר אלעזר: כל עדה שיש בה חנופה - מאוסה כנדה

38 / רמב"ם הלכות דעות פרק ב הלכה ו

אסור לאדם להנהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי, ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא תוכו כברו והענין שבלב הוא הדבר שבפה

סיכום:

בסיפור של בלק ובלעם התורה והפרשנים חושפים אותנו לפער שהיה בין העולם הפנימי לעולם החיצוני של בלעם ביחס לסביבה. בלעם אמר משהו אחד ובתוך תוכו ידע שהוא מטעה את שליחי בלק ויוצר אצלם אשליה וכל זאת מרוב חפצו ללכת ולממש את ההזמנה של בלק. בלעם אומנם מצליח לממש את ההזמנה, אבל נוחל כישלון בעצם השליחות ומתבזה פעם אחר פעם והכל משום שהיה אחד בפה ואחד בלב. רק לקראת סוף הסיפור כאשר כל התוך של בלעם מתגלה, הוא מצליח לתת עצה שפוגעת בישראל.

עלינו לדעת שהדרך הטובה ביותר לתקשר עם אנשים זה לא בניסיונות של יצירת אשליות אלא להביא את עצמנו כמו שאנחנו. הסביבה מתחברת לאנשים אמיתיים שפיהם וליבם שווים ומתרחקת ממי שמדבר אחד בפה ואחד בלב.

שבת שלום!

